

Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Hastaları Üzerinde Sanatla Terapi Çalışmalarının Olumlu Etkisi Üzerine Deneysel Bir Çalıřma¹

Dr.Öğr.Üyesi. Pınar YAZKAÇ²

Dr.Öğr.Üyesi. Yasemin ÖZKAN³

Özet

Amaç

Bu çalışmada amaç; Sanatla Terapi Uygulamalarının Fizik Tedavisi Hastanesinde Nörolojik Rehabilitasyon Tedavisi Alan Hastalar üzerindeki olumlu etkilerini ortaya çıkarmaktır.

Evren ve Örneklem

Çalışma grubunu Dumlupınar Üniversitesi Evliya Çelebi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hastanesinde, Nörolojik Rehabilitasyon Bölümünde tedavi olan; El fonksiyonlarını kısıtlı kullanabilen farklı yaş gurubundan 50 hastadan oluşmaktadır.

Yöntem

Fizik Tedavisi Alan Hastalara Sanatla Terapi Projesinin özel amaçları doğrultusunda, hastanede özel hazırlanan sosyal alanda oluşturulan sanat etkinlikleri odasında; altı kısmi zamanlı öğrenci ve iki öğretim elemanı ile haftanın 3 günü çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Araştırmada; Kontrollü Randomize çalışma yöntemi kullanılmıştır.

Deney grubu ve Kontrol grubu üzerinde yapılan Ön test ve Son testlerden elde edilen bulgulardan yararlanılmıştır.Hastalar üzerinde; Beck Anksiyete Ölçeği,SF-36 Yaşam Kalitesi Testi ve Brunsstrom Hemipleji İyileşme Evrelemesi Ölçeği uygulanmıştır.

Proje sürecinde yatan hastalarla birebir yapılan yaklaşık 120 saatlik süreçte, hastaların hastaneye uyum düzeylerinin artırılmasına, hastalıklarına ilişkin farkındalık ve kabul düzeylerinin desteklenmesine ve hastane sürecinin iyileştirilmesi ve gelişimlerinin desteklenmesine yönelik sanatla terapi destek çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

---

¹ Bu makale 28-30 Nisan 2018 tarihleri arasında Antalya’da düzenlenen I. Uluslararası Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Sempozyumu’nda sunulan bildirinin geliştirilmiş halidir.

² Dumlupınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü, pınar.yazkac@dpu.edu.tr

³ Dumlupınar Üniversitesi, Tıp Fakültesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, yasemin.ozkan@dpu.edu.tr

Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Hastaları Üzerinde Sanatla Terapi Çalışmalarının Olumlu Etkisi Üzerine Deneysel Bir Çalışma

Hastalara sanatsal uygulamalardan; ebru,seramik,halı dokuma,takı ve resim teknikleri araç olarak kullanılmıştır. Yapılan gözlem ve görüşmeler ve uygulamalar sonucunda çalışmaların ergoterapi,fizik tedavi hareketleri ve sanatla terapi gibi farklı disiplinlerin desteğiyle artırılarak sürdürülebilirliğinin sağlanmasının gerekliliği ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sanat Terapisi,Nörölojik Rehabilitasyon,Fizik Tedavi,Ergoterapi

Abstract

Objective

Art therapy Practice physical therapy in the hospital the aim of this study therapy is to uncover the positive effects on neurological rehabilitation patients who receive.

Population and sampling

The study group of the University evliya çelebi training and research hospital, physical medicine and rehabilitation Hospital ,neurological rehabilitation are treated in the section; use different age group consisted of 50 patients capable of limited hand function.

Method

Physical therapy the field of art therapy to patients for the purposes of the project specific, bespoke art activities in the social field that is created in the room in the hospital, six part-time students and two faculty members with 3 days of the week work was done.In the study, your study randomi Controlled method was used. The experimental group and the control group benefited from the findings of surveys and tests performed on. On patients; Beck Anxiety Inventory, SF-36 Quality of Life Improvement Staging Test, and Brunsstro I Hemiplegia Scale was applied.

In the process of the project made approximately 120 hours one on one with hospitalized patients, patients in hospital to increase the level of compliance, awareness and acceptance of the disease and the hospital level to support studies to support process improvement and development for the support of art therapy have been performed.Patients from artistic applications; marbling,ceramics,carpet weaving,jewelry, painting techniques and was used as the vehicle. The observations and interviews and applications as a result of the work of occupational therapy,physical therapy, movement and the necessity of achieving increased sustainability with the support of different disciplines such as art therapy have revealed.

The result

As a result of studies on neurological rehabilitation patients, physical and psychological practices to support positive art therapy is determined.Occupational therapy and art therapy applied to the patient

group and only a field to experiment ergoterapi Brunnstrom as a result of the evaluation form ; patients of nerve function faster healing and hand skills, hand and Nov has been found to have evolved in a positive direction. At the same time art therapy studies ;it has been observed that the practice of occupational therapy to support and help. This willing and voluntary application of the patients participating in the questionnaire were assessed with the satisfaction and demands. The number of patients who want to participate in art therapy practice has increased over time. Patients during their stay in hospital to increase the morale and motivation of those who regularly attend art workshops ,hand functions with empowered patient, doctor ,physiotherapist and nurses were observed. The observations and interviews and applications as a result of the work of occupational therapy, physical therapy, movement and the necessity of achieving increased sustainability with the support of different disciplines such as art therapy have revealed.

Keywords: Art Therapy, Neurological Rehabilitation, Physical Therapy, Occupational Therapy

Giriş

Sanat yoluyla terapi dünyada ve artık ülkemizde pek çok tıbbı ve sosyal kurumlarda insanlar üzerinde ki olumlu etkilerinden dolayı uygulanmaktadır. Sanatla terapiye olan ilgi gün geçtikçe artmaktadır. Hastanelerin Psikiyatri klinikleri, Ruh Sağlığı Koruma Merkezleri, zel eğitim okulları, üstün yetenekli çocukların eğitiminde, engellilerin merkezlerinde ve hapisanelerde olumlu sonuçları tespit edildiği için gittikçe artan bir eğilim ve talep söz konusudur.

Dmlpınar Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi & Gelenekli Türk El Sanatları Topluluğu ve DP Evliya Çelebi Eğitim Araştırma Hastanesi Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezi ile birlikte yürütülen ‘Sanatla Rehabilitasyon ve Terapi’ alışmaları başlatılmasında büyük yarar grlmştir. Hastanede başlayan sanatla rehabilitasyon çalışmalarında amaç; Hastaların olabildiğince hayatın içinde tutmak, üretken hale getirmek, sosyalleşmelerini sağlamak ve gündelik yaşama uyumunu arttırmaktır.

Sanat terapisi, sanat materyallerinin kullanıldığı dışavurumcu bir terapi biçimidir. Yaratıcı sürecin psikolojik yönünü özellikle farklı sanat materyallerinin duygusal özelliklerini anlama ile geleneksel psikoterapötik teori ve teknikleri birleştirir. Tıbbi sanat terapisi, fiziksel olarak hasta, bedensel travmaya uğramış, ameliyat ya da kemoterapi gibi girişimsel yada agresif tıbbi işlemlere maruz kalmış kişilerle çeşitli zihinsel tasvirlerin yeniden hatırlanması ve sanat dışavurumunun klinik uygulamasıdır. Tamamlayıcı ve bütünleyici tıbbın bir biçimi olarak değerlendirilir. Tıbbi sanat terapisinin bedensel hastalığı olan kişilerde farklı alanlarda yararlar sağladığı belirlenmiştir (Aydın,2012: 69).

Bu bağlamda sanat terapisi için, sanat materyalleri ile zihinsel, fiziksel ve duygusal varlıklarını iyileştirmek ve geliştirmek için plastik sanatları (resim, seramik, heykel), geleneksel el sanatları (takı,

Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Hastaları Üzerinde Sanatla Terapi Çalışmalarının Olumlu Etkisi Üzerine Deneysel Bir Çalışma

ebru, halı, çini), işitsel, hareket ve dans içeren müzik, tiyatro, sinema gibi sanatın her alanındaki uygulamaları içeren alternatif tedavi yöntemlerinden biri denebilir.

1.Kavramsal Çerçeve

1.1.Sanatla Terapi Nedir?

Aydın'ın (2012) 'Tıbbi Sanat Terapisi' adlı makalede yer verdiği şekilde ele almak gerekirse; Sanat terapisi, sanat materyallerinin kullanıldığı dışavurumcu terapinin bir biçimidir. Yaratıcı sürecin psikolojik yönünü özellikle farklı sanat materyallerinin duygusal özelliklerini anlama ile geleneksel psikoterapötik teori ve teknikleri birleştirir (Edwards, 2004). Resim, müzik, tiyatro, sinema, hareket ve dans gibi sanatın her alanındaki uygulamaları içerir. Sanat terapisiyle uğraşan terapistler çeşitli teorik bakış açısına sahip olabilirler. Örneğin psikoanalitik, bilişsel davranışçı ya da varoluşçu kuramın bakış açısıyla çalışabilmektedirler. Psikoterapötik yönelim sanat terapi süreci nin çerçevesini belirler ve dışavurulanın anlamlandırılmasına rehberlik eder. Fakat pek çok yönelimin temelindeki yaygın inanış bilinçdışının dışavurulmasıdır (Malchiodi 2003'ten akt. Aydın 2012:70).

Son yıllarda Müzik Terapisi,Oyun,Dans ve Görsel Sanat& Resim Sanatı Terapisi adı altında sınıflandırmalar yapılmaktadır. Sanat Terapisi çoğu zaman anlaşılması zor olan duygu ve düşünceleri ortaya çıkarabilmek için araç olmaktadır. Bostancıoğlu, B., Kahraman'nın (2017) araştırmasında; 'Kişinin duygu ve düşüncelerini düzenlemesine katkıda bulunan Görsel sanatlar / Resim Sanatı Terapisi sanat malzemeleri yolu ile birey duygu ve dikkatini güçlendirerek organize olmasını ve algılarının güçlenmesine yardımcı olur. Sanat, kişinin yaratıcılık sürecini aktif kılarak kendisini keşfetmesini ve birtakım düşüncelerini denemesine imkân verir ve diğer yandan uzman kişinin ortaya koyulan sanatsal çalışma ile bilinçaltına inme ve keşfetme süreci kolaylaştır.' (Bostancıoğlu ,B.,Kahraman M.E.,2017:156) şeklinde ifade edilmektedir.

Amerikan Sanat Terapisi Derneği sanat terapisini; her yaştan bireylerin zihinsel, fiziksel ve duygusal varlıklarını iyileştirmek ve geliştirmek amacıyla sanat yapmanın yaratıcı sürecini kullanan bir ruh sağlığı mesleği olarak tanımlamaktadır. Buna göre sanat terapisi sanatsal olarak kendini ifade etmeyi içeren bu yaratıcı sürecin insanların çatışma ve sorunlarını çözmeye, kişiler arası becerilerini geliştirmeye, stresi azaltmaya, davranışlarını yönetmeye, benlik saygılarını ve öz bilinçlerini arttırmaya iç görü elde etmeye yardımcı olduğu inancını temel alır. Diğer bir deyişle sanat terapisi, sanat yapmanın hastalık, travma veya yaşam zorlukları yaşayan ya da sadece kişisel gelişim talep eden kişilere profesyonel kişiler tarafından geliştirici ve tedavi edici olarak kullanımındır (Bostancıoğlu, B., Kahraman M.E., 2017:152)

Görsel sanatların pozitif gücüne inanan birçok uzman; bireylerin kişisel olarak baskı altında tuttıkları iç dünyalarını özgürlüğe kavuşturmalarında etkili bir yol olarak görmektedir. Sağlık ve sanatın iç içe kullanılmaya başladığı 1912'den önce Avrupalı psikiyatristler Emil Kraepelin ve Karl Jaspers hastaların

izimlerinin psikolojik rahatsızlıklarını ifade ettiklerini gözlemlədiler. Bu gözlem insan ruhunu ve i dünyasını sanatsal dışavurumla anlamanın yolunu oluşturdu. Bu gözlem insan ruhunu ve i dünyasını sanatsal dışavurumla anlamanın yolunu oluşturdu ve ilham verdi. Freud aynı zamanda sanatsal kavramları klinik çalışmaların içine aldı. (Malchiodi, 2007'ten akt. Bostancıoğlu ,B.,Kahraman M.E.,2017,s.156)

1.2.Sanatla Terapi Yönteminin Tarihçesi:

Akhan'nın (2012) alışmasına gore; Sanat terapisinin tarihçesine bakıldığında, 3 ana gelişme döneminden söz edilmektedir: birincisi hastane ortamında sanatı bir terapi olarak kullanma düşüncesinin ilk olarak gelişmeye başladığı; dışavurumculuğın öne çıktığı 1930'ların sonlarıyla 1950'lerin başları arasındaki zaman dilimidir. Avrupa'da sanat terapisi olarak bilinen yaklaşım ikinci dünya savaşı sonrası ortaya çıkan gereksinimlerden doğmuştur. 2. Dünya savaşı psikiyatrik uygulamada birçok yeni ve etkili görüşün ortaya çıktığı bir dönemdir. İkincisi, 1960 başlarından 1970 sonlarına kadar olan dönemdir. Bu, İngiliz sanat terapistleri derneğinin kurulmasıyla birçok sanat terapistinin antipsikiyatri hareketini ve hümanistik tera- pötik düşünce okullarını desteklediği dönemdir. Bu evrede sanat terapisi ise, psikanaliz özellikle Jungien yaklaşımların etkisine girdi. Jung'un kendisi de bir heykeltıraş ve sanatçıydı. Dili önemseyen Freudyen ekollerden farklı olarak, psişenin kendini ortaya koyduğu bir ilkel form gibi gördüğu imgeyi önemsiyordu (Gilliam, 1990; Killick, 1993; Yazıcı, 2006).

Son olarak 1980 sonrası üçüncü dönemde yani günümüzde ise, sanat terapistlerinin kamu kesiminde birçok yasal değişiklik yaşadığı, çalışmalarının giderek profesyonelleştiği dönemdir. 1980'lerin ikinci yarısı ve 1990'ların başlarında ağır ekonomik koşullar da psikiyatrik uygulamada tepkisel bir geri adımla çakıştı. Terapötik bir yaklaşımla genel tedavi felsefesinin nasıl bütünleştirileceği sorunu sanat terapistlerini meşgul etmeye başladı. 1991 ile 1995 arasındaki dönemde kamu kesiminde çalışan diğer profesyoneller gibi sanat terapistleri de kendilerini kamu hizmetlerinde çok uzun süren bir yeniden örgütlenme olgusuyla karşı karşıya buldular. Artık, kamu hizmeti birimlerinde tedavi alanında çalışan kişilerin dikkatlerini terapötik ilişkilerin yanı sıra çalışmalarının politik ve ekonomik koşullarını anlamaya da yöneltmeleri gerekmektedir (Killick, 1993; Killick& Schaveiren, 2003; Yazıcı, 2006).

Sanat terapisi terimi sanatçı Adrian Hill tarafından 1942 yılında tüberküloz hastalarıyla birlikte yaptığı çalışmayı tanımlamak amacıyla kullanılmıştır. Hill, bu çalışmasında resim yapmanın sadece hastaların vakit geçirmelerini sağlamakla kalmayıp, bu hastaların kaygı ve travmatik yaşantılarını anlatmak için bir araç olduğunu saptamıştır (Akhan, 2012).

Günümüzde sanatın tedavi boyutuyla kullanılması ise ilk olarak, Friedl-Dicker Brandeis isimli bayan sanat eğitimcisinin 1942-1944 yılları arasında Çekoslovakya da Prag'ın kuzeyinde Terezen toplama kampında çocuklar için görsel sanatları kullanmayı düşünerek bir takım faaliyetlerde bulunmasıdır (Salderay, 2010:136).

Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Hastaları Üzerinde Sanatla Terapi Çalışmalarının Olumlu Etkisi Üzerine Deneysel Bir Çalışma

Tıbbi sanat terapisi ise, kısmen sanat dışavurumunun söylenmemişle ilişki kurduğuna inançtan kısmen de sağlık kuruluşlarında çeşitli hasta grupla- rıyla sanat terapistlerinin çalışmasından gelişmiştir. Tıbbi sanat terapisi, fiziksel olarak hasta, bedensel travmaya uğramış, ameliyat yada kemoterapi gibi girişimsel ya da agresif tıbbi işlemlere maruz kalmış kişilerle çeşitli zihinsel tasvirlerin yeniden hatırlanması ve sanat dışavurumunun klinik uygulamasıdır. Tamamlayıcı ve bütünleyici tıbbın bir biçimi olarak değerlendirilmektedir (Malchiodi 2003'den akt.Aydın, 2012,s. 69).

2.Araştırma

2.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada amaç; Sanatla Terapi Uygulamalarının Kütahya Evliya Çelebi Eğitim ve Araştırma Fizik Tedavisi Hastanesinde; Nörolojik Rehabilitasyon Tedavisi Alan Hastalar üzerindeki olumlu etkilerini ortaya çıkarmaktır. Tedavi alan hastalara alternatif tedavi yöntemleri içerisinde kullanılan sanatla terapi olarak verilmesinin, fiziksel durum ve ruhsal psikolojik kaygı düzeylerinde nasıl bir etki yarattığı sorusuna yanıt aramaktır.

Bu çerçevede aynı zamanda aşağıdaki sorulara yanıt aranarak araştırmanın alt amaçlarına ulaşılmaya çalışılacaktır. Sanat Terapisi alan hastaların;

1. Hastaların fiziki becerilerinde anlamlı bir fark oluşturmuş mudur?
2. Hastaların psikolojik durumlarında kaygı ve stres değişimleri arasında nasıl bir ilişki yaratmıştır?

Gelişmiş ülkelerde sanatla terapi yöntemi ile sanatın tedavi edici gücünün hastalarda kullanıldığı araştırmalar çok sık olmasına rağmen Türkiye de bu konuda uygulama ve araştırma anlamında yeterli araştırma ve uygulamanın yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Belirlenen bu eksikliğin ortaya konulması ve ileriye dönük çalışmalara alt yapı oluşturması bakımından çalışmanın gerekliliğine inanılmıştır. Bu amaç doğrultusunda sanatla terapi programı uygulanmaya başlanmıştır.

Bu çalışma; Fizik Tedavisi Hastanesinde; Nörolojik Rehabilitasyon Tedavisi Alan Hastalar üzerindeki ünitesinde yatarak tedavi gören hastaların tedavi süreçlerini alternatif tedavi yöntemleri içerisinde sayılan sanatlar terapisi ile desteklenmesi yoluyla hastaların kaygı ,stres seviyesinin dengelenmesine katkı sağlaması açısından dikkate değerdi. Türkiye'de ilk defa yapıldığı için bu çalışma için bu konudaki eksikliği giderebileceği düşünüldüğünde bu uygulama önemli bir değer taşımaktadır.

2.3.Araştırmanın Yöntemi

Fizik tedavisi alan hastalara sanatla terapi projesinin özel amaçları doğrultusunda, hastanede özel hazırlanan sosyal alanda oluşturulan sanat etkinlikleri odasında; altı kısmi zamanlı öğrenci ve iki öğretim elemanı ile haftanın 3 günü çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Araştırmada; kontrollü randomize çalışma yöntemi kullanılmıştır. Deney grubu ve kontrol

grubu üzerinde yapılan anket ve testlerden elde edilen bulgulardan yararlanılmıştır. Proje sürecinde yatan hastalarla gönüllü olarak, birebir yapılan yaklaşık 120 saatlik süreçte, hastaların hastaneye uyum düzeylerinin artırılmasına, hastalıklarına ilişkin farkındalık ve kabul düzeylerinin desteklenmesine ve hastane sürecinin iyileştirilmesi ve gelişimlerinin desteklenmesine yönelik sanatla terapi destek çalışmaları gerçekteştirilmiştir. Hastalara sanatsal uygulamalardan; ebru, seramik, halı dokuma, takı ve resim teknikleri yöntem olarak kullanılmıştır. Yapılan gözlem ve görüşmeler ve uygulamalar sonucunda çalışmaların ergoterapi, fizik tedavi hareketleri ve sanatla terapi gibi farklı disiplinlerin desteğiyle arttırılarak sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekliliği ortaya konmuştur.

2.4.Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıklar;

Kütahya Evliya Çelebi Eğitim ve Araştırma Hastanesi Fizik Tedavisi Merkezinde; yatarak tedavi alan nörolojik rehabilitasyon tedavisi alan; el fonksiyonlarını kısıtlı kullanabilen

farklı yaş gurubundan hastalar üzerinde çalışmaya gönüllü olarak katılan ve uygulama sürecini devam ettirebilen (50) hastalar ile sınırlandırılmıştır. Hastalar deney grubu 25, kontrol grubu 25 olmak üzere toplam 50 kişiden oluşmuştur. Őehir dışından gelen hasta kitlesi olması ve alınan tedavi hizmetlerinin sürelerinin aynı olmaması sebebiyle her hastaya özel bir süreç sınırlandırılmasına gidilmiştir. Uygulama haftada üç gün 3 saatlik seanslarla toplam 120 saatle sınırlandırılmıştır. Araştırmanın örneklemini; nörolojik rehabilitasyon bölümünde tedavi olan; el fonksiyonlarını kısıtlı kullanabilen farklı yaş gurubundan 50 hastadan oluşmaktadır

2.5.Araştırmada Varsayımlar

- 1.Sanatla terapi uygulamalarının hastalar üzerinde olumlu sonuçlar vereceği varsayılmaktadır.
2. Seçilen ölçme aracına katılımcılar tarafından verilen cevapların doğru ve gerçeeği yansıtacağı varsayılmaktadır.

2.5.1.Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Demir ve Yıldırım'ın (2017) aktardığına göre; 'Çocuk ve gençlerde anksiyete ve depresyon gibi ruhsal belirtilere karşı sanatla terapi uygulamalarının rehabilite edici etkisi olduğu saptanmıştır (Bush, 1997; Harvey, 1989).

Gönülay Çalımlı'nın (2014) yapmış olduğu araştırmada; sanatla terapi uygulamaları neticesinde; kemoterapi alan kanser hastalarının durumluk ve süreklilik kaygısının dengelemesinde yararlı olduğu, hastaların durumluk kaygı ortalamasında önemli bir azalmaya neden olurken; sürekli kaygı oranında da istatistiksel bir azalma olduğu sonucuna varılmıştır (Gönülay Çalımlı, 2014).

Aydın (2012) tıbbı sanat terapisi isimli araştırmasında kanser hastalarıyla yürüttüğü sanat grup terapisi çalışmalarının sonucunda; bedensel hastalığı bulunan kişilerde sanat yapmanın, onları hastalığın

Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Hastaları Üzerinde Sanatla Terapi Çalışmalarının Olumlu Etkisi Üzerine Deneysel Bir Çalışma

varlığından bir süreliğine uzaklaştırdığı, hastalık ya da yeti kayıplarını unutturduğu, özsaygı kendine güven ve moral seviyelerinde artış olduğu saptanmıştır (Aydın, 2012).

Salderay'ın (2010) çalışmasının sonuçlarına göre; sanatla terapiyi destekleyen bulgulara göre; görsel sanatların hastalar ve engellilere yönelik tedavi amaçlı kullanıldığından ayrıca bu çalışmaların hastalar ve engelliler üzerinde olumlu anlamda etki ettiğiinden söz eder. Bununla birlikte; görsel sanatlar terapi şeklinde adlandırılan özel bir alanın, çağımız sağlık hizmetleri alanında alternatif tedavi yöntemleri arasında yer aldığı ve kullanıldığına da vurgulayarak ifade etmiştir (Salderay, 2010: 143).

Kürtüncü, Akhan ve Çelik'in (2014) çalışmasında; sanat terapilerinin özellikle ile kronik hastalığı olan çocuklarda farklı alanlarda yararlar sağlanabilmekte olduğu vurgulanmıştır. Ebru Sanatçısı Hikmet Barutçugil'in 'Ebru'nun terapi özelliğine sahip olduğu,yapılan her bir ebrunun birbirinden farklı olması, farklı özellikteki çocuklar için ayrı bir deneyim demektir. Bu nedenle, Geleneksel Türk Ebru Sanatı; kronik hastalığı olan çocukların terapisi üzerine önemli katkılar sağlayabilir.Ebru boyalarının su yüzeyindeki sonsuz renk dansı, belli bir armoni ve uyumu gerektirir. Ebru, görsel zerafetin yanı sıra, bizlere mikro ve makro alemlerden, çıplak gözün göremeyeceği ilginç güzellikler sunar. Ayrıca Ebru'nun terapi özelliğine sahip olduğu, tartışılmayan bir gerçektir (Barutçugil, 2010) ifadelerine yer vermiştir.

Osmanlıda da darülşifahanelerde ve tımarhanelerde ruh hastalarının musiki ve güzel sanatlarla tedavi edilmesi, dünden bugüne terapi olarak yansımıştır. Doç. Dr. Oruç Rahmi Güvenç'in kurucu önderliğini yaptığı, merkezi Viyana'da bulunan uluslar arası müzik ve sanat terapi Vakfı'nda (Internationale Gessellschaft Für Musik- Ethnologie Und Kuntthehepie Forschung) uzun yıllardır ebru ve müzik terapi yapacak terapistler yetiştirilmektedir. 1997 yılında İstanbul'da "yüzeyin ötesi" adı ile düzenlenen ebru kongresinde ebru ile terapi konusunda bildiriler yayınlanmıştır (Akt. Kürtüncü, M., Utaş Akhan, L., & Çelik, S. 2014).

Çıracıoğlu'nun (2013); yapmış olduğu çalışmada; *'Sanat terapisi ve görsel sanatlar eğitiminin, sağladığı olanaklardan sağlıklı insanlar kadar beyin felçli (Cerebral Palsili) olan bireyler de yararlandırılmalıdır. Bu anlamda yurt dışında kurulan birçok özel eğitim merkezi ve rehabilitasyon merkezleri engelli insanların rehabilitasyonlarında, eğitimlerinde görsel sanatlar eğitimini etkin bir yol olarak kullanmaktadırlar'* şeklinde ifade etmiştir. Çalışmasının sonuç kısmında; 'Araştırmada elde edilen sonuçlar, üç boyutlu görsel sanatlar malzemelerinden olan seramik çamuru biçimlendirme yöntemi kullanılarak geliştirilmek istenen el ve kol bölgesindeki fiziksel geriliğin olumlu etki gösterdiği yönündedir. Bu bağlamda fiziksel gerilik söz konusu bireylerin gelişimlerine yönelik müdahalelerde görsel sanatlar tekniklerinin etkili kullanılması olumlu sonuçlar alınmasına yardımcı olabilir. Beyin felçli bireylerin gündelik yaşamlarına adaptasyonlarının sağlanmasında da ayrıca kullanılabilir bir yöntem olarak da görülebilir (Çıracıoğlu, 2013: 78).

2.5.2.Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Salderayın araştırmasına göre; ‘Stuckey ve Nobel (2010: 258, 261), yapmış oldukları araştırmalarda, görsel sanatlarla ilgili yaratıcı uğraşların hasta kişilerin sağlık yapıları üzerinde olumlu etkisi olduğu yönünde bulgulara ulaştıklarını dile getirmektedirler. Stuckey ve Nobel, görsel sanatlar çalışmaları uygulamalarının yapıldığı bir hastane ortamında, çalışmaya katılan hastaların, hemşirelerin, teknisyenlerin ve psikiyatristlerin ifadelerine dayanarak bir takım incelemelerde bulunmuşlardır. Bu doğrultuda; altı ay içerisinde görsel sanatlar çalışmalarının gerçekleştirildiği hastane ünitesinde olumlu bir atmosferin oluştuğu ve bunun o ortamda bulunan kişileri olumlu anlamda etkilediğinin gözlemlendiği ifade etmektedirler. Ayrıca; çalışmaya katılan hastaların kaliteli yaşam ölçülerinin geliştiği, depresyon ve kesin laboratuvar ve hemodiyaliz parametrelerinde ise gelişmeye yönelik sonuçların cesaretlendirici düzeyde artığının belirlendiğinden de bahsetmektedirler.’ (Salderay, 2010: 142)

Geue ve diğerleri (2013) ‘‘Ayakta tedavi edilen kanser hastaları için tamamlayıcı tedavi olarak sanat terapisi müdahalesinin rastgele olmayan kontrollü bir çalışmanın sonuçları’’ isimli araştırmasında uygulamanın başında ölçülen anksiyete değerlerinin düştüğü ve depresyon skorlarının azaldığını bulgulamıştır. (Akt. Gönülay alımlı, 2014),

İngiltere’de 2014 yılında araştırmacı Zubala ve Donald’ın 2014 yılında yayınladıkları makalede özellikle yöntem üzerinde durulmaktadır. Sanat terapilerinin depresyon için uygun bir tedavi seçeneği sunduğuna dair gittikçe artan kanıtlar olduğu ileri sürülmüştür. Ayrıca, sanat terapilerinin depresyon üzerindeki etkilerini için ilgili daha fazla araştırma yapılması gerektiğini vurgulamaktadırlar; ‘Farklı disiplinlerden sanat terapistlerinin pratiklerine dair daha derinlemesine araştırmalar, durumun tedavisinde hangi araç ve tekniklerin özellikle değerlendiğini belirlemek için avantajlı olacaktır. Mevcut anket daha ileri analizler için bir potansiyele sahiptir ve sanat terapileri disiplinleri arasındaki ayrı araştırmalarla inşa edilecek bir temel sunabilir. Gelecekteki araştırma projeleri, depresyonda uzmanlaşmış sanat terapistlerin den hesaplar toplayabilir ve terapötik süreçte en önemli olan noktalara odaklanır - bu da gerçek terapötik değişime yol açar Bu bilgi depresyon tedavisinde sanat terapilerinin etkinliğine yönelik anlamlı araştırmaların tasarlanmasını sağlayacaktır’. (Zubala, et.al, 2014, s:535-543)

1969 yılından bu yana aktif olarak sanat terapisini ve sağlık konusu ile ilgili çalışmalar yürüten Amerikan Sanat Terapisi Derneği görsel sanat terapisini (2009) bireylerin problemlerinin çatışmalarının çözümünde kişiler arası becerileri geliştirmede, davranışı yönlendirmede, psikolojik baskıyı (stresi) azaltmada, benlik değerini ve bireysel farkındalığı arttırmada ve içsel başarıyı sağlamada (bireyin kendini gerçekleştirmesi) kişilere yardımcı olmak olarak tanımlamıştır. (Bostancıoğlu ,B.,Kahraman M.E., 2017:152)

Psikanaliz Kuramının kurucusu olan Avusturyalı nörolog Sigmund Freud ; Kişiliğin 5 farklı dönemden geçerek geliştiğini ne süren Psikanalitik kuramın kurucusudur. Bir psikoterapi tekniği olarak

Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Hastaları Üzerinde Sanatla Terapi Çalışmalarının Olumlu Etkisi Üzerine Deneysel Bir Çalışma

psikanaliz, hastaların zihinsel süreçlerinin bilinçdışı unsurları arasındaki bağlantıları ortaya çıkarmaya çalışır. Sigmund Freud, Psikanaliz Üzerine adlı çalışmasında bilinçaltı çatışmalarının psikodinamik yapısını ve doğasını inceler. Ona göre psikanalizin amacı, bireyin tinsel yaşamı içinde bilinçdışının su yüzeyine çıkmasına ortam hazırlamaktır. (Freud;Çev.Öneş ,2015)

Dr. Nurhan Eren'nin Psikiyatride Sanatla Tedavinin Gelişimi adlı makalesine göre; Freudun yeni yaklaşımının sanatla terapi olgusuna bir dayanak teşkil ettiği söylenebilir. Freudun bilinç dışının ve rüyaların oluşumu ile ilgili incelemelerinde, hastalarından, özellikle dağınık veya biçimsiz rüyalarını resmetmelerini istemiştir. Freud'un kendisi sanatı psikoterapide kullanmamış, onun incelemeleri teşhise dönük olmuştur.

Sanatın, bir psikoterapi yöntemi olarak gelişiminin öncülerinden olan Margaret Naumburg, 1940'larda Freud'un bakış açısından, dinamik sanat terapi yaklaşımının gelişiminde yararlanmış ve sanatı terapötik iletişimde bir araç olarak kullanmıştır. Jung ve Sullivan'dan da etkilenen Naumburg (1950), "Schizophrenic Art: Its Meaning in Psychotherapy" kitabında psikotik ve nörotik sanatın özelliklerini incelemiş ve vaka örnekleri sunmuştur. Naumburg, "dinamik oryantasyonlu sanat terapi" olarak tanımladığı yaklaşımında, sanatın, hastaların yaptıkları serbest çizimler ve serbest çağrışım aracılığıyla bilinçdışı çatışmaları bilinçli hale getirmeye dönük, iyileştirici, katartik ve iletişimi sağlayan özelliklerini vurgulamıştır.(Eren,N. ,www.sanatpsikoterapileriderneği.org)

3.3. Veri Toplama Teknikleri ve Araçları:

Kontrollü Randomize Çalışma yöntemi kullanılmıştır. Hastaların el becerilerini ölçmek için Brunstrom Değerlendirme formu kullanılmıştır. Hastaların yaşam kaliteleri SF-36 Formu ile kaygı depresyon durumları ise Beck Ankisiyete Ölçeği ile tespit edilmiştir. Bu araştırmanın uygulama süreci şubat ayının ilk haftası başlanmış olup iki ay boyunca çalışmaya katılan gönüllü hastalarla haftanın üç günü 15:00- 19:00 saatleri arasında sanat eğitimi uzmanı Dr.Pınar Yazkaç gözetiminde alternatif tedavi yöntemleri içerisinde kullanılan sanat terapisi uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Bu kapsamda, tuval ve kağıt üzerine akrilik boya yöntemi kullanarak hastalara resimler yaptırıldı. Takı malzemeleriyle ipliğe boncuk dizdirilerek, tekrar eden hareketler ile hastaların zayıflayan kas,sinir eklem bağları güçlendirilmiş oldu.Ebru,Halı ,kilim dokuma gibi sağa ,sola ,aşağı ve yukarı yöne hareketlerle hastaların el kol bilek koordinasyonları iyileştirilmeye çalışıldı. Sanat terapisi uygulama süreçlerinde hastalara ihtiyaç ve isteklerine göre seçim yapabilme hakkı tanınarak bu sayede daha aktif bir şekilde uygulamaya katılmaları sağlandı.

Hastaların sevdiği zorlanmadığı keyif aldıkları malzeme ve teknikler seçildi. Bireylerin isteklilik ve gönüllük ilkesine sadık kalındığı için haftalık faaliyetler belirli bir program doğrultusunda yapılamamıştır. Araştırmacıya resim bölümü son sınıf öğrencileri; Merve Demirci, Meral Ülkebay ve

Laika Alagaz ve Yüksek Lisans öğrencisi Hilal Gürensoy Şener uygulama aşamasında destek sağlamıştır.

Uzman Psikolog ve Dumlupınar Üniversitesi Tıp Fakültesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Ana Bilim Dalı, Öğretim Üyesi Dr.Yasemin ÖZKAN ile birlikte kararlaştırılan, malzemeler aşağıdaki yer almaktadır: ile uygulama sürecinin verimli geçmesi için seçilen materyaller aşağıdaki gibidir:

Akrilik boya,suluboya,fırçalar,palet,tuval,şövale,ebru boyası,tekne,seramik hamuru, ve kağıt temel malzemeler olarak belirlenmiştir. Hastalara uygun ortam sağlandıktan sonra temel çizim teknikleri hakkında temel düzeyde bilgilendirme yapıldı. Malzemelerin nasıl kullanılacağı, teknik bilgi ve beceriler gösterilerek nasıl çalışılacağı örneklerle uygulamalar yaptırılarak gösterildi.

Çalışmada kullanılacak gerekli araç gereç ve resim malzemeleri Dumlupınar Üniversitesi Tıp Fakültesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Merkezi tarafından temin edildi.

Sanatla rehabilite çalışmaları için hastanede her katta özel olarak, 90 metrekarelik bir sosyal etkinlik alanı oluşturuldu. Bu alan aydınlık havadar, rahat oturma koltukları ve çiçekler ve hastaların seçtiğı renkli güzel röprodüksiyon tablolar ile düzenlendi. Sanatsal dergiler,kitaplar,çeşitli materyaller ile eğlenceli donanımlı bir hale getirildi.

Sanat çalışmalarında amaç ortaya başarılı bir sanat eseri çıkarmak değil, bu süreçte hastaların hareket ederek fiziksel ve ruhsal yönden moralinin iyileşmesini sağlamaktır. Sosyal alanda yapılan sanatsal becerilerini geliştirirken ruhsal olarak bir şeyleri başarmanın verdiği iç huzurla tekrar motivasyonunu hayata uyumunu ve rahatsızlığını kabullenerek iyileşme yönünde tedavisini desteklenmesi amaçlanmıştır. Bu zaman diliminde hastalar, hasta yakınları, hemşireler ve doktorlarında destek olmaları süreci ve sonucu olumlu etkilemiştir. Ön test yapılan hastaların uygulama süreleri bitince, son test uygulaması olarak ölçekleri tekrar doldurmaları sağlanmıştır.

Beck Anksiyete Ölçeğı

Bireylerin yaşamış oldukları kaygı semptomlarının sıklığının belirlenmesi nedeniyle Beck ve arkadaşları tarafından 1961 yılında geliştirilen bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Yirmi bir maddeden oluşan, 0-3 arası puanlan ölçekten alınabilecek en yüksek puan 63'tür. Toplam puanın yüksek oluşu bireyin yaşadığı kaygının şiddet düzeyini göstermektedir. Ulusoy, Şahin ve Erkmek tarafından Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması 1998 yılında yapılmıştır. Ölçekten alınan 0-7 puan minimal, 8-15 puan hafif, 16-25 puan orta, 26-63 puan şiddetli düzeyde anksiyeteyi göstermektedir (Beck, A. T., Ward, C., ve Mendelson, M. ,1961).

Verilerin Toplanması

Bu araştırma da temel iki amaç üzerinde yoğunlaşma olmuştur.Birincisi,hastaların kaygı-stres düzeylerinin sanat terapisi yapılmadan önce ve yapıldıktan sonraki durumları arasındaki farklılığı

Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Hastaları Üzerinde Sanatla Terapi Çalışmalarının Olumlu Etkisi Üzerine Deneysel Bir Çalışma

incelenmektedir. İkincisi ise, el fonksiyonlarını yitiren ameliyat olan travma geçirmiş hastaların da el becerilerindeki olumlu etkileri saptamaktır.

Hastaların el becerilerini ölçmek için denek grubu olarak Dumlupınar Üniversitesi Tıp Fakültesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Merkezi'ndeki Dr.Yasemin Özkan'nın gözetiminde yatarak fizik tedavi gören gönüllü hastalar seçilmiştir. 2017 yılı şubat -mart - nisan-mayıs aylarını da kapsayan dört aylık süreçte yapıldı. Haftada üç gün, günde 3 saat olmak üzere toplam 120 saatlik bir uygulama gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Örneklem ortalamaları karşılaştırılacak iki ölçümde, örneklem sayısının az olması, ya da sayısı yeterli olsa bile ölçümler arası farkların dağılımındaki anormallikler nedeniyle test koşullarının sağlanmaması veya verilerin en az aralık ölçeğinde olmaması gibi nedenlerin olduğu durumlarda Wilcoxon İşaretli Sıralar testiyle ölçümler arasında fark olup olmadığı sınıanabilir (Can, 2014). Bu bağlamda araştırma kapsamında ölçeklerde elde edilen verilerin analizinde Wilcoxon İşaretli Sıralar testi uygulanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular yer almaktadır. Araştırmada sanatla terapi uygulamalarını alan Nörolojik Rehabilitasyon Tedavisi alan; El fonksiyonlarını kısıtlı kullanabilen hastaların; depresyon ve stres düzeylerine etkisi incelenmiştir.Ayrıca; hastaların kısıtlı olarak kullanabildikleri el becerileri seviyelerinde ölçülmesi sağlanmıştır.

Deney ve Kontrol Grubundaki Bireylerin Beck Ankisiyete Ön Test - Son Test Analizine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında uygulama aşamasından önce ve sonra deney grubundaki bireylere uygulanan Beck Ankisiyete ölçeğine ilişkin sıra ortalama puanları incelenmiştir.

Öntest-sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Wilcoxon işaretli sıralar testi ile analiz edilmiş, sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Deney Grubundaki Bireylerin Beck Ankisiyete Ölçeği Ön Test - Son Test İle İlgili Wilcoxon Analizi Bulguları

	N	Sıra Ortalaması	Z	p
Negatif Sıra	22	11,50	-4,138	0,00
Pozitif Sıra	0	,00		
Eşit	3			
Toplam	25			

Tablo 2'ye göre deney grubundaki bireylere uygulanan sanat terapi programına göre beck ankisiyte leği n test son test sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($Z=-4,138$; $p<.05$).

Deney Grubundaki Bireylerin SF 36 Yaşam Kalitesi leği n Test - Son Test Analizine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında uygulama aşamasından önce ve sonra deney grubundaki bireylere uygulanan SF 36 Yaşam Kalitesi leğine ilişkin sıra ortalama puanları incelenmiştir.

ntest-sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Wilcoxon işaretli sıralar testi ile analiz edilmiş, sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 4. Deney Grubundaki Bireylerin SF 36 Yaşam Kalitesi leği n Test - Son Test İle İlgili Wilcoxon Analizi Bulguları

		N	Sıra Ortalaması	z	p
Fiziksel Fonksiyon Son Test –Fiziksel Fonksiyon n Test	Negatif Sıra	0	0,00	-4,397	0,00
	Pozitif Sıra	25	13,00		
	Eşit	0			
	Toplam	25			
Fiziksel Rol Glg Son Test - Fiziksel Rol Glg n Test	Negatif Sıra	0	0,00	-4,479	0,00
	Pozitif Sıra	25	13,00		
	Eşit	0			
	Toplam	25			
Emosyonel Rol Glg Son Test – Emosyonel Rol Glg n Test	Negatif Sıra	0	0,00	-4,465	0,00
	Pozitif Sıra	25	13,00		
	Eşit	0			
	Toplam	25			
Enerji/Canlılık/Vitalite Son Test - Enerji/Canlılık/Vitalite n Test	Negatif Sıra	0	0,00	-4,394	0,00

Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Hastaları Üzerinde Sanatla Terapi Çalışmalarının Olumlu Etkisi Üzerine Deneysel Bir Çalışma

	Pozitif Sıra	25	13,00		
	Eşit	0			
	Toplam	25			
Ruhsal Sağlık Son Test – Ruhsal Sağlık Ön Test	Negatif Sıra	2	2,00	-4,188	0,00
	Pozitif Sıra	22	13,45		
	Eşit	1			
	Toplam	25			
Sosyal İşlevsellik Son Test – Sosyal İşlevsellik Ön Test	Negatif Sıra	0	0,00	-4,394	0,00
	Pozitif Sıra	25	13,00		
	Eşit	0			
	Toplam	25			
Ağrı Deney Son Test – Ağrı Deney Ön Test	Negatif Sıra	0	0,00	-4,468	0,00
	Pozitif Sıra	25	13,00		
	Eşit	0			
	Toplam	25			
Genel Sağlık Algısı Son Test – Genel Sağlık Algısı Ön Test	Negatif Sıra	0	0,00	-4,392	0,00
	Pozitif Sıra	25	13,00		
	Eşit	0			
	Toplam	25			

Tablo 2'ye göre deney grubundaki bireylere uygulanan eğitim programına göre SF 36 Yaşam Kalitesi ölçeği ön test son test sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Fiziksel Fonksiyon; $z=-4,397$ $p<0,05$, Fiziksel Rol Güçlüğü $z=-4,479$ $p<0,05$; Emosyonel Rol Güçlüğü $z=-4,465$ $p<0,05$, Enerji/Canlılık $z=-4,394$ $p<0,05$; Ruhsal Sağlık $z=-4,188$ $p<0,05$; Sosyal İşlevsellik $z=-4,394$ $p<0,05$; Ağrı $z=-4,468$ $p<0,05$; Genel Sağlık Algısı $z=-4,392$ $p<0,05$).

Deney Grubundaki Bireylerin Brunstrom Ölçek Ön Test - Son Test Analizine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında uygulama aşamasından önce ve sonra deney grubundaki bireylere uygulanan Brunstrom Ölçeğine ilişkin sıra ortalama puanları incelenmiştir

Öntest-sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Wilcoxon işaretli sıralar testi ile analiz edilmiş, sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. Deney Grubundaki Bireylerin Brunstrom Ölçeği Ön Test - Son Test İle İlgili Wilcoxon Analizi Bulguları

		N	Sıra Ortalaması	Z	p
Üst Ekstremitte Motor Evresi	Negatif Sıra	0	,00	-3,929	0,00
	Pozitif Sıra	20	10,50		
	Eşit	5			
	Toplam	25			
Elin Motor Evresi	Negatif Sıra	0	,00	-3,631	0,00
	Pozitif Sıra	17	9,00		
	Eşit	8			
	Toplam	25			

Tablo 6'ya göre deney grubundaki bireylere uygulanan eğitim programına göre üst ekstremitte motor evresi ve elin motor evresi ön test son test sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Üst Ekstremitte Motor Evresi $Z=-3,929$; $p<.05$; Elin Motor Evresi $Z=-3,631$; $p<.05$).

Kontrol Grubundaki Bireylerin Beck Ankisiyete Ön Test - Son Test Analizine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında uygulama aşamasından önce ve sonra kontrol grubundaki bireylere uygulanan Beck Ankisiyete ölçeğine ilişkin sıra ortalama puanları incelenmiştir. Analizlere ilişkin betimsel istatistikler Tablo 7'de yer almaktadır.

Öntest-sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Wilcoxon işaretli sıralar testi ile analiz edilmiş, sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 8. Kontrol Grubundaki Bireylerin Beck Ankisiyete Ölçeği Ön Test - Son Test İle İlgili Wilcoxon Analizi Bulguları

	N	Sıra Ortalaması	Z	p
Negatif Sıra	20 ^a	11,03	-3,684	0,00
Pozitif Sıra	1 ^b	10,50		
Eşit	4 ^c			
Toplam	25			

Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Hastaları Üzerinde Sanatla Terapi Çalışmalarının Olumlu Etkisi Üzerine Deneysel Bir Çalışma

Tablo 8'e göre kontrol grubundaki bireylerin beck ankisiyete ölçeği ön test son test sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($Z=-3,684$; $p<.05$).

Kontrol Grubundaki Bireylerin SF 36 Yaşam Kalitesi Ölçeği Ön Test - Son Test Analizine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında uygulama aşamasından önce ve sonra deney grubundaki bireylere uygulanan SF 36 Yaşam Kalitesi ölçeğine ilişkin sıra ortalama puanları incelenmiştir. Öntest-sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Wilcoxon işaretli sıralar testi ile analiz edilmiş, sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 10. Kontrol Grubundaki Bireylerin SF 36 Yaşam Kalitesi Ölçeği Ön Test - Son Test İle İlgili Wilcoxon Analizi Bulguları

		N	Sıra Ortalaması	z	p
Fiziksel Fonksiyon Son Test –Fiziksel Fonksiyon Ön Test	Negatif Sıra	3	6,50	-2,642	0,00
	Pozitif Sıra	13	8,96		
	Eşit	9			
	Toplam	25			
Fiziksel Rol Güçlüğü Son Test - Fiziksel Rol Güçlüğü Ön Test	Negatif Sıra	0	,00	-3,578	0,00
	Pozitif Sıra	15	8,00		
	Eşit	10			
	Toplam	25			
Emosyonel Rol Güçlüğü Son Test – Emosyonel Rol Güçlüğü Ön Test	Negatif Sıra	0	,00	-2,121	0,03
	Pozitif Sıra	15	3,00		
	Eşit	10			
	Toplam	25			
Enerji/Canlılık/Vitalite Son Test - Enerji/Canlılık/Vitalite Ön Test	Negatif Sıra	1	3,50	-3,248	0,00

	Pozitif Sıra	14	8,32		
	Eşit	10			
	Toplam	25			
Ruhsal Sağlık Son Test – Ruhsal Sağlık Ön Test	Negatif Sıra	3	8,14	-,607	0,00
	Pozitif Sıra	14	8,78		
	Eşit	8			
	Toplam	25			
Sosyal İşlevsellik Son Test – Sosyal İşlevsellik Ön Test	Negatif Sıra	0	0,00	-3,721	0,00
	Pozitif Sıra	18	0,00		
	Eşit	7			
	Toplam	25			
Ağrı Deney Son Test – Ağrı Deney Ön Test	Negatif Sıra	2	0,00	-3,429	0,00
	Pozitif Sıra	14	0,00		
	Eşit	9			
	Toplam	25			
Genel Sağlık Algısı Son Test – Genel Sağlık Algısı Ön Test	Negatif Sıra	0	0,00	-3,235	0,00
	Pozitif Sıra	16	7,00		
	Eşit	9			
	Toplam	25			

Tablo 10'a göre kontrol grubundaki bireylere uygulanan eğitim programına göre SF 36 Yaşam Kalitesi ölçeği ön test son test sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Fiziksel Fonksiyon; $z=-2,642$ $p<0,05$, Fiziksel Rol Güçlüğü $z=-3,578$ $p<0,05$; Emosyonel Rol Güçlüğü $z=-2,121$ $p<0,05$, Enerji/Canlılık $z=-3,248$ $p<0,05$; Ruhsal Sağlık $z=-,607$ $p<0,05$; Sosyal İşlevsellik $z=-3,721$ $p<0,05$; Ağrı $z=-3,429$ $p<0,05$; Genel Sağlık Algısı $z=-3,235$ $p<0,05$).

Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Hastaları Üzerinde Sanatla Terapi Çalışmalarının Olumlu Etkisi Üzerine Deneysel Bir Çalışma

Kontrol Grubundaki Bireylerin Brunnstrom Ölçek Ön Test - Son Test Analizine İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında uygulama aşamasından önce ve sonra kontrol grubundaki bireylere uygulanan Brunnstrom Ölçeğine ilişkin sıra ortalama puanları incelenmiştir.

Öntest-sontest puan ortalamaları arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı Wilcoxon işaretli sıralar testi ile analiz edilmiş, sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 12. Kontrol Grubundaki Bireylerin Brunnstrom Ölçeği Ön Test - Son Test İle İlgili Wilcoxon Analizi Bulguları

		N	Sıra Ortalaması	Z	p
Üst Ekstremité Motor Evresi	Negatif Sıra	3	8,67	-2,966	0,60
	Pozitif Sıra	17	10,82		
	Eşit	3			
	Toplam	23			
Elin Motor Evresi	Negatif Sıra	8	7,44	-1,969	0,04
	Pozitif Sıra	13	13,19		
	Eşit	2			
	Toplam	23			

Tablo 12'ye göre kontrol grubundaki bireylerde üst elin motor evresi ön test son test sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur (Elin Motor Evresi $Z=-1,969$; $p<.05$). Kontrol grubundaki bireylerde üst ekstremité motor evresi ön test son test sıra ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Üst Ekstremité Motor Evresi $Z=-2,966$; $p>.05$).

Sonuç ve Değerlendirme

Uygulanan sanat terapisinin, rehabilite hastahanesinde yatan hastalara psikolojik destek sağlayarak hastalıkları ve tedavi süreçleriyle daha etkin baş etmelerinde yararlı bir uygulama olduğu gözlemlenmiştir. Özellikle hastalar duygu ve düşüncelerini aktarmakta genellikle zorlanmaktadırlar. Bu nedenle hastahane ortamında sosyal etkinlik ve uğraşı alanlarında sanat eğitimcinin yardımlarıyla kolaylıkla uygulanabilecek olan ebru, resim, seramik, takı, keçe gibi sanat teknikleri ile duygu ve düşüncelerini suya renklere aktararak bir nevi dışavurum sağlar. Bu etkinlikle duygu ve düşüncelerini yansıtma yöntemi olan sanatla gerçekleştirir. Bu nedenle hastaların; fiziksel ve ruhsal hastalığa sahip hastalıklarına ve sürekli hastanede yatmaya bağlı olarak gelişen anksiyete ve depresyon gibi olumsuz sonuçların azaltılması için önemlidir.

Çalışmaların sonucunda; sanatla terapi uygulamalarının nörolojik rehabilitasyon hastaları üzerinde fiziksel ve psikolojik olarak olumlu destek verdiği tespit edilmiştir. Sanatla terapi ve ergoterapiyi bir arada alan Deney grubu ve sadece ergoterapi alan hastalarına uygulanan Brunnstrom Değerlendirme

Formu sonucunda; hastaların el ve kas sinir fonksiyonlarının daha hızlı iyileştiği ve el becerilerinin olumlu yönde geliştiği tespit edilmiştir. Aynı zamanda sanatla terapi çalışmalarının; Ergoterapi uygulamalarına destek ve yardımcı olduğu gözlemlenmiştir. Bu uygulamalara katılan istekli ve gönüllü hastaların memnuniyet ve talepleri anketlerle değerlendirilmiştir. Sanatla terapi uygulamalarına katılmak isteyen hastaların sayısı zamanla artmıştır.

Sanat terapisi çalışmaları sonucunda kişiler kendilerini daha özel ve güçlü hissetmiş, hastalıkları ile ilgili ilgili farkındalıkları artmış, daha fazla sosyal, duygusal ve bilgisel destek algılamaya başlamıştır. Uygulamalarda hasta yakınlarının da yer alması ve katılımları onların hastaların morallerini olumlu yönde etkilemiştir.

Hastaların hastanede kaldıkları sürece sanat atölyelerine düzenli devam edenlerin moral ve motivasyonunun arttığı, el fonksiyonlarının güçlendiği hasta yakını, doktor, fizyoterapist ve hemşireler tarafından da gözlemlenmiştir. Yapılan gözlem ve görüşmeler ve uygulamalar sonucunda çalışmaların ergoterapi, fizik tedavi hareketleri ve sanatla terapi gibi farklı disiplinlerin desteğiyle arttırılarak sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekliliği ortaya konmuştur.

Kaynakça

Akhan, L.U. (2012). ‘**Psikopatolojik Sanat ve Psikiyatrik Tedavide Sanatın Kullanılışı**’,
Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 2(2), 132- 135., DOI: 10.5961/jhes.2012.043

Aydın,B.(2012),‘ **Tıbbi Sanat Terapisi**’ Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in
Psychiatry’, Sayı: 4(1) ,Sayfa :69-83

Beck, A. T., Ward, C., ve Mendelson, M. (1961). ‘**Beck depression inventory (BDI)**. Arch Gen
Psychiatry’, 4(6), 561-571.

Bostancıoğlu ,B.,Kahraman M.E.,(2017) ‘**Sanat Terapisi Yönteminin ve Tekniklerinin Sağlık-
İyileştirme Gücü Üzerindeki Etkisi**’,Beykoz Akademi Dergisi ;5(2),150-162 DOI:
10.14514/BYK.m.21478082.

Can, A. (2014). **SPSS İle Bilimsel Araştırma Süresince Nicel Veri Analizi**. Ankara. Pegem Akademi
Yayıncılık.

Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Hastaları Üzerinde Sanatla Terapi Çalışmalarının Olumlu Etkisi Üzerine Deneysel Bir Çalışma

Gönülay Çalımlı, Z. (2014), '**Alternatif Tedavi Yöntemleri İçerisinde Kullanılan Görsel Sanatların Kemoterapi Alan Hastaların Kaygı Düzeylerine Etkisi**', (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çıracıoğlu, Y.(2013), '**Üç Boyutlu Görsel Sanatlar Çalışmalarının,Beyin Felci (CP) Vakasında Devinsel Becerilerinin Gelişimine Etkisi**', (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi),Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü ,Ankara.

Demir ,V; Yıldırım, B. (2017) ,'**Sanatla Terapi Programının Üniversite Sınavına Hazırlanan Öğrencilerin Depresyon, Anksiyete ve Stres Belirti Düzeylerine Etkililiği**', Ege Eğitim Dergisi,Sayı: 18) Sayfa: 311-344

Eren,N., '**Psikiyatride Sanatla Tedavinin Gelişimi**', www.sanatpsikoterapileridernegi.org/ Erişim tarihi: 24-.05.2018

Freud S., '**Psikanaliz Üzerine**', Çevirmen: A. Avni Öneş, Yayınevi : Say Yayınları ,Baskı Yılı: 2015

Kürtüncü, M., Utaş Akhan, L., & Çelik, S. (2014).'**Geleneksel Türk Ebru Sanatının kronik hastalığı olan çocukların terapisi üzerine etkisi.**' International Journal of Human Sciences, 11(2), 598-608. doi: 10.14687/ijhs.v11i2.2908

Salderay, B.(2010), '**Görsel Sanatlar ve Tedavi**', Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi Aralık (6),133-145 Alp ofset Matbaacılık Ltd.Şti. Ankara

Zubala,A. PhDa, MacIntyre,D.J, MD, Gleeson,N., PhDc, Karkou,V. PhDd (2014). '**Description of arts therapies practice with adults suffering from depression in the UK: Qualitative findings from the nationwide survey**', The Arts in Psychotherapy ,Article history: Available online 13 October 2014, <http://dx.doi.org/10.1016/j.aip.2014.10.005> ,0197-4556/© 2014